

Kitaabka Daanyeel - Tirada Toddobaad

Toddoba Boqor

Jeff Pippenger

2023-12-02

Toddobada onkod waxay matalaan taariikhda 1798 ilaa Oktoobar 22, 1844. Taariikhdaas waxaa astaan u ahaa toddobadii boqor ee ugu dambeeyey ee boqortooyada Yahuudah, laga bilaabo Manaseh sannadkii 677 BC ilaa Sedeqiyaah sannadkii 586 BC.

Khadadka quduuska ah ee dib-u-habaynta, astaamaha awood-siinta malaa'igta kowaad waxaa ka mid ah calaamad aqoonsanaysa wax dunida oo dhan gaadhaya. 11-kii Agoosto, 1840, farriintii malaa'igta kowaad ayaa la xoojiyey, dabadeedna farriintaas waxaa loo qaaday saldhig kasta oo hawlgaal adeeg ah oo dunida ku yaal.

“Dhaqdhaqaaqii imaatinka ee 1840–44 wuxuu ahaa muujin sharaf leh oo awoodda Ilaah ah; farriintii malaa'igta kowaadna waxaa la gaadhsiiyey saldhig kasta oo adeegga wacdiga ah oo dunida ku yaal.” *The Great Controversy*, 611.

Si nebiyad ahaan xilligaas, malaa'igtii Muujintii toban ayaa soo degtay oo hal cag dhulka saartay, cagta kalena badda. Sister White waxay taas u aqoonsatay astaan muujinaysa baaxadda dunida oo dhan ee farriintaas.

“Meesha malaa'igta, iyadoo hal lug ku taagan badda, lugta kalena dhulka, waxay tilmaamaysaa baaxadda weyn ee gaadhsiinta farriinta. Waxay ka tallaabi doontaa biyaha ballaadhan, waxaana lagu dhawaaqi doonaa dalal kale, xataa dunida oo dhan.” *The Seventh-day Adventist Bible Commentary*, volume 7, 971.

Baaqii Kuuroos ee amarkii ugu horreeyey wuxuu ahaa amar caalami ah.

Haddaba sannaddii ugu horraysay oo Kuuroos oo boqorkii Faaris ahaa, si eraygii Rabbiga ee afkii Yereyaah ku yimid u rumoobo, Rabbigu wuxuu kiciyey ruuxii Kuuroos oo boqorkii Faaris ahaa, sidaas daraaddeedna wuxuu ku baaqay ammar boqortooyadiisii oo dhan laga wada maqlo, oo weliba qoraal ku qoray, isagoo leh, Boqor Kuuroos oo Faaris ahu wuxuu leeyahay, Rabbiga ah Ilaaha samada ayaa i siiyey boqortooyooyinka dunida oo dhan; oo isna wuxuu igu amray inaan isaga guri uga dhiso Yerusaaalem oo dalka Yahuudah ku taal. Bal kumaa idinka mid ah oo dadkiisa ka tirsan? Ilaahii ha la jiro isaga, oo ha u kaco Yerusaaalem oo dalka Yahuudah ku taal, oo ha dhiso guriga Rabbiga ah Ilaaha reer binu Israa'iil, (isagu waa Ilaaha,) kaasoo Yerusaaalem ku yaal. Oo ku alla kii ku hadha meel kasta oo uu deggan yahay, dadka meeshaas degganu ha ku caawiyaan lacag, iyo dahab, iyo hanti, iyo xoolo, oo weliba lagu daro qurbaanka ikhtiyaarka ah oo loo bixiyo guriga Ilaah ee Yerusaaalem ku yaal. Markaasaa waxaa kacay madaxdii qolooyinka awowayaasha ee reer Yahuudah iyo reer Benyaamiin, iyo wadaaddadii, iyo reer Laawi, iyo kulli kuwii ruuxooda Ilaah kiciyey, inay u kacaan inay dhisaan guriga Rabbiga oo Yerusaaalem ku yaal. *Cesraa* 1:1–4.

Sida malaa'igtii kowaad loo gaadhsiiyey saldhig kasta oo hawleed oo dunida ku yaal 11-kii Agoosto, 1840, ayuu Kuuros isugu aqoonsadaa inuu yahay boqorka “boqortooyooyinka dunida oo dhan,” isaga oo ku dhawaaqaya amarkii kowaad. Soo-degitaanka malaa'igta Muujintii tobnaad, taas oo ay Sister White ku aqoonsato inay tahay “qof aan ka yarayn Ciise Masiix,” waxa ay xanbaarsan tahay isla astaamihii nebinnimo ee malaa'igta xoogga badan ee Muujintii siddeed iyo tobnaad. Sister White waxay aqoonsataa in ujeeddada malaa'igtii kowaad ay la mid ahayd ujeeddada malaa'igta Muujintii siddeed iyo tobnaad.

“Ciise wuxuu faray malaa'ig xoog badan inay soo degto oo uga digto dadka dhulka deggan inay isu diyaariyaan muuqashadiisa labaad. Intii ay malaa'igtu ka baxaysay hortiiisa Ciise ee samada, iftiin aad u dhalaalaya oo ammaantiisu weyn tahay ayaa hortiiisa ka sii socday. Waxaa la ii sheegay in hawshiisu ahayd inay dhulka ku iftiimiso ammaantiisa oo uga digto dadka cadhada Ilaah ee soo socota.” Early Writings, 245.

Awood-siinta malaa'igta kowaad waa astaan adkaynaysa curiye caalami ah. Farriintii kowaad ee wakhtigii Masiixa waxaa la awoodsiiyey baabtiiskii Masiixa. Qorniinku wuxuu caddeynayaa in reer binu Israa'iil oo dhammu u baxeen cidlada si ay u maqlaan farriintii Yooxanaa.

Markaas ayaa Yerusaaalem oo dhan, iyo Yahuudiya oo dhan, iyo dalka ku wareegsan Webi Urdun oo dhan u soo baxeen xaggiisa; oo waxay isaga kaga baabtiismeen Urdun, iyadoo dembiyadooda qiranaya. Matayos 3:5, 6.

Adeegga Masiixu wuxuu ku wajahnaa reer binu Israa'iil ee qadiimiga ahaa, oo marka loo eego macnahaas nebiyadeed dunida oo dhammu waxay u soo jiidantay Webi Urdun, oo ah meeshii Masiixa lagu baabtiisay. Hase ahaatee, xafladda baabtiiska, iyo wixii ay ka dhiganayd markii Masiixa la baabtiisay, waxay ku wajahnaayeen dunida oo dhan.

Magaca Yehooyaaqiim macnihiisu waa “Ilaah baa kici doona”, oo baabtiiskii Masiixa, markii Yooxanaa Masiixa biyaha ka soo saaray, astaanta “kor u kacidda” ee ka soo bixidda qabri biyo leh waxay noqotay qayb ka mid ah awood-siintaas. Afarta aayadood ee ugu horreeya ee Cesraa ee aynu hore u soo xigannay, aayadda shanaad waxay falcelintii kuwii amarkii maqlay ku tilmaamaysaa ereyadan, “Markaas waxaa kacay madaxdii qolooyinka reer Yahuudah iyo Benyaamiin, iyo wadaaddadii, iyo reer Laawi, kuwaas oo dhan oo Ilaah ruuxoodii kiciyey, inay kor ugu baxaan oo ay dhisaan gurigii Rabbiga oo Yerusaaalem ku yaal.” Marka farriinta kowaad la xoojiyo, waxaa yimaada kacid, sida uu u matalayo magaca Yehooyaaqiim.

11-kii Sebtembar, 2001, farriintii kowaad ee dhaqdhaqaaqa xoogga badan ee malaa'igta saddexaad ayaa lagu xoogeeeyey, sida ay astaamo ahaan u muujisay xoogeeyntii farriintii kowaad ee dhaqdhaqaaqa xoogga badan ee malaa'igta kowaad. Sister White waxay ka hadlaysaa burburkii Twin Towers taariikhdaas.

“Hadda ma waxaa timid hadalkii aan ku sheegay in New York lagu xaaqi doono hir-badeed weyn? Tani weligay maan sheegin. Waxaan iri, anigoo arkayay dhismayaasha waaweyn ee halkaas ka koraya, dabaqba dabaqa ka sarreeya, ‘Muuqaallo aad u cabsi badan ayaa dhici doona marka Rabbigu u kaco inuu si daran dhulka u gariiriyo! Markaas ayaa erayadii Muujintii 18:1–3 rumoobi doonaan.’ Dhammaan cutubka siddeed iyo tobnaad ee Muujintii waa digniin

ku saabsan waxa ku soo socda dunida. Laakiin iftiin gaar ah kama hayo waxa ku soo socda New York, marka laga reebo in aan ogahay in maalin maalmaha ka mid ah dhismayaasha waaweyn ee halkaas yaallaa lagu dumin doono rogrogashada iyo gedgeddoonka xoogga Ilaah. Iftiinkii lay siiyay ayaan ku ogahay in halligu dunida ku jiro. Hal eray oo ka yimaadda Rabbiga, hal taabasho oo xooggiisa awoodda badan ah, dhismayaashan aadka u waaweyn way soo dhici doonaan. Muuqaallo ayaa dhici doona oo argagaxooda aynaan qiyaasi karin.”
Review and Herald, July 5, 1906.

Markii farriinta kowaad la xoojiyey taariikhda boqolka iyo afartan iyo afarta kun, Rabbigu “wuu kacay” si uu “dhulka cabsi weyn ugu ruxo”. Magaca Yehooyaaqiim wuxuu astaan u yahay xoojinta farriinta kowaad. Agoosto 11, 1840, Rabbigu carshigiisii wuu ka kacay, dhulkana wuu ugu soo degay, isagoo dul istaagay berriga iyo badda. Markii amarkii ugu horreeyey ee Kuros la soo saaray, kuwii aaminka ahaa way kaceen. Yehooyaaqiim ma aha oo keliya astaan u ah imaanshaha malaa’igta kowaad, balse sidoo kale wuxuu metelaa xoojinta malaa’igta kowaad.

Yehooyaaqiim wuxuu metelaa kii ugu horreeyey saddexda boqor ee ugu dambeeya, hase yeeshee wuxuu kaloo metelaa kii shanaad toddobada boqor ee horseeda burburinta Yerusaaalem. Magacyada toddobadaas boqor aad bay wax u tilmaamayaan. Toddobadaas boqor waxay ahaayeen Manaseh, Aamoon, Yoosiyah, Yehoo’aaxaas, Yehooyaaqiim, Yehooyaaqiin iyo Sidqiyaah.

Taariikhda Milleriyiinta dhexdeeda, Manaseh wuxuu metelaa wakhtiga dhammaadka, ee sannadkii 1798. Manaseh macnihiisu waa “keenaya in la illoobo”, waana sannadka 1798 in dhilladii Turos la illoobo toddobaatan sannadood. Manaseh wuxuu ka mid ahaa boqorradii ugu shar badnaa, wuxuuna leeyahay astaamo nebiyadeed oo ay habboon tahay in la tixgeliyo.

Toddobadii boqor ee ugu dambeeyey ee Yahuudah waxay metelaan taariikhda toddobada onkod laga bilaabo 1798, ilaa Oktoobar 22, 1844. Manaseh wuxuu ahaa boqorkii ugu horreeyey ee toddobada boqor, oo maadaama uu ahaa boqorkii ugu horreeyey ee toddobada, wuxuu astaan ahaan u matalay Sedeqyaah, boqorkii ugu dambeeyey ee toddobada boqor. Ciise mar walba wuxuu dhammaadka ku aqoonsadaa bilowga. Sedeqyaah, boqorkii ugu dambeeyey ee toddobada, waxaa loo kaxeeyey addoonsiga maxaabiisnimada Baabuloon. Boqorkii ugu horreeyey ee toddobada boqor ee ugu dambeeyey isaguna waxaa loo kaxeeyey maxaabiisnimada Baabuloon, taas oo astaan u ahayd in boqorkii ugu dambeeyey loo kaxeeyo maxaabiisnimada Baabuloon.

Oo Rabbigu wuxuu la hadlay Manaseh iyo dadkiisii, laakiinse ma ay dhegaysan. Sidaas daraaddeed Rabbigu wuxuu ku soo kiciyey iyaga taliyayaashii ciidanka boqorkii Ashuur, kuwaas oo Manaseh qodxanta ku qabtay, silsiladona ku xidhay, oo Baabuloon geeyey. Oo markuu dhibaataada ku jiray, wuxuu baryay Rabbiga Ilaahiisa ah, oo aad buu isu hoosaysiiyey Ilaahii awowayaashiis hortiisa, wuuna u tukaday; markaasna isagii waa laga aqbalay, oo baryadiisiina waa la maqlay, oo haddana Yerusaaalem ayaa loogu soo celiyey boqortooyadiisii. Markaasaa Manaseh gartay in Rabbigu yahay Ilaah. 2 Taariikhdii 33:10–13.

Waayo-aragnimadii Manaseh ee uu ku ogaaday in Rabbigu yahay Ilaah waxa ay ku rumowday in boqortooyadiisii laga qaaday, dabadeedna loo soo celiyey boqortooyadiisii. Nebukadnesar, sida Manaseh oo kale, waxa uu Rabbiga ku gartay markii boqortooyadiisii laga qaaday, ka dibna dib

loogu soo celiyey.

Oo dhammaadka maalmaha ayaan aniga Nebukhadnesar indhahaygii kor ugu qaaday samada, oo garashadaydiina way ii soo noqotay, oo waxaan ammaanay Kan ugu sarreeya, waanan mahadnaqay oo maamuusay kii weligiis nool, kaas oo xukunkiisu yahay xukun weligiis jira, oo boqortooyadiisuna tahay tan ka jirta qarni ilaa qarni. Oo dadka dhulka deggan oo dhammu waxaa loo tiriyaa wax aan jirin; oo isagu wuxuu sameeyaa sida doonistiisu tahay ciidanka samada dhexdiisa iyo dadka dhulka deggan dhexdooda; oo midnaba gacantiisa ma celin karo ama kuma odhan karo, Maxaad samaynaysaa? Isla wakhtigaas ayaa caqligaygii ii soo noqday; oo ammaanta boqortooyadayda aawadeed sharaftaydii iyo bilicdaydiiba way ii soo noqdeen; oo lataliyayaashayadii iyo madaxdaydiiba way i doondooneen; oo boqortooyadaydii dhexdeeda ayaa la igu adkeeyey, oo haybad aad u sarraysa ayaa laygu daray. Haddaba aniga Nebukhadnesar waxaan ammaanaa oo sarraysiiyaa oo maamuusaa Boqorka samada, kan shuqulladiisu kulligood run yihiin, jidadkiisuna ay yihiin caddaalad; oo kuwa kibirka ku socda isagu wuu awoodaa inuu hoos u dhigo. Daanyeel 4:34–37.

Waayo-aragnimadii Manaseh waxa lagu fuliyey Nebukadnesar. Manaseh wuxuu matalaa “wakhtiga dhammaadka” ee taariikhda saddexdii boqor ee ugu dambeeyey ee Yahuudah, iyo imaanshaha waxsii sheegidda toddobaatanka sannadood ee maxaabiisnimada. Nebukadnesar wuxuu matalaa “wakhtiga dhammaadka” ee taariikhda saddexda amar, sida 1798 uu u ahaa “wakhtiga dhammaadka” ee taariikhda toddobada onkod. Aayadaha hadda la soo xigtay, Nebukadnesar garashadiisii waxay ugu soo noqotay “dhammaadka maalmaha.” “Dhammaadka maalmaha” waxa kale oo lagu xusay Daanyeel cutubka laba iyo tobnaad.

Laakiinse adigu jidkaaga sii wad ilaa dhammaadku yimaado; waayo waad nasan doontaa, oo saamigaagaad ka istaagi doontaa dhammaadka maalmaha. Daanyeel 12:13.

“Dhammaadka maalmaha” ee cutubka laba iyo tobnaad ee Daanyeel waa “wakhtiga dhammaadka,” waayo Daanyeel waxaa loo sheegay inuu socdo “ilaa dhammaadku yimaado.” Wakhtigaas Daanyeel “qaybtiisa ayuu istaagi doonaa.” “Qaybtiisa ku istaagiddu” waxay ka dhigan tahay inuu guto ujeeddadiisa, taas oo Daanyeel sameeyey markii kitaabkiisii shaabbadda laga furay dhammaadka maalmaha, kaas oo ah “wakhtiga dhammaadka.” Wakhtigaas waxaa jiri lahaa “korodhka aqoonta” oo kuwa xigmadda lihi ay garan lahaayeen. Dhammaadkii maalmaha Nebukadnesarna “garashadiisii” ayaa isaga ugu soo noqotay.

“Markii Ilaah nin siiyo hawl gaar ah oo uu qabto, waa inuu ku istaagaa saamigiisa iyo meeshiisa sidii Daanyeel yeelay, isagoo diyaar u ah inuu ka jawaabo yeedhidda Ilaah, diyaarna u ah inuu dhammaystiro ujeeddadiisa.” Manuscript Releases, volume 6, 108.

Manaseh wuxuu u taagan yahay “wakhtiga dhammaadka” ee taariikhda saddexdii boqor ee ugu dambeeyey dalka Yahuudah; Nebukadnesar isaguna wuxuu u taagan yahay “wakhtiga dhammaadka” ee saddexda amar. Manaseh waxaa ku xigay wiilkiisii Amoon.

Amoon waxa ay ka dhigan tahay “tababarid,” waxayna u taagan tahay muddadii ay jirtay “korodhka aqoonta” oo “kuwa caqliga leh” ku tababari lahayd farriintii la furfuray. Amoon dabadeedna waxa raacay Yoosiyah, kaas oo ah boqorka keliya ee toddobada ka mid ah ee leh

taariikh nebiyadeed oo si caddaalad ah u wanaagsan, inkasta oo ay murugsan tahay.

Yoosiyaah wuxuu ka dhigan yahay “aasaaska Ilaah”, wuxuuna matalaa adkaynidda runihii laga furay shaabaddii “wakhtiga dhammaadka”. Kororkii aqoonta ee Amoon lagu matalay waxaa isu geeyey William Miller, isagoo ku hanuunsanaa Jibriil iyo malaa’igaha kale ee quduuska ah. Hawsha Miller waxaa lagu metelaa magaca Yoosiyaah, waayo, isagu wuxuu dhisay aasaasyadii dhaqdhaqaaqa. Waxaa jira waxyaalo kale oo badan oo Yoosiyaah lagu aqoonsan karo, hase ahaatee, waxaynu u gudbaynaa wiilkiisii Yehooxaax.

Yehoo'aaxaas wuxuu jiray saddex iyo labaatan sannadood markuu boqor noqday; oo wuxuu Yerusaleem ku boqor ahaa saddex bilood. Hooyadiisna magaceedu wuxuu ahaa Xamuutal, oo ahayd gabadhii Yeremyaah oo reer Libnaah ah. Oo wuxuu sameeyey wixii Rabbiga hortiisa shar ku ahaa, sida ay sameeyeen awowayaashiis oo dhan. Fircoon Nekoo wuxuu Riblaah oo ku taal dalkii Xamaad isaga ku xidhxidhay, si uusan Yerusaleem ugu boqorin; oo dalkiina wuxuu saaray baad ah boqol talanti oo lacag ah iyo hal talanti oo dahab ah. Markaasaa Fircoon Nekoo Eliyaaqiim ina Yoosiyaah ka dhigay boqor meeshiisii Yoosiyaah aabbihiis, oo magiciisiina wuxuu u beddelay Yehooyaaqiim; Yehoo'aaxaasna wuu kaxaystay; isna wuxuu tegey Masar, oo halkaasuu ku dhintay. 2 Boqorradii 23:31–34.

Yehooxaax wuxuu ka dhigan yahay “Rabbigu wuu qabsaday,” isagaana Fircoon Nekoo qabtay. Yehooxaax, ina Yoosiyaah, waxaa qabtay Fircoon Nekooh, waxaana lagu beddelay walaalkiis Eliyaaqiim, oo macnihiisu yahay “Ilaaha sara-kicinta.” Fircoon Nekooh dabadeed wuxuu Eliyaaqiim magiciisii u beddelay Yehooyaaqiim, oo macnihiisu yahay “Ilaah baa sara kici doona.” Beddelidda magacu waa astaan xiriir axdi ah, oo marka farriintii kowaad la xoojiyo, Ilaah axdi ayuu la galaa dad, isla mar ahaantaana wuu ka gudbaa dad hore axdi ula jiray.

11-kii Agoosto, 1840, Boqortooyadii Cuthmaaniyiinta oo lagu matalay afar dabaylood oo la sii daayay saddex boqol iyo kow iyo sagaashan sannadood iyo shan iyo toban maalmood, ayaa la xannibay, ama sida macnaha Yehooxaax yahay, waa la “qabtay”. Isla waqtigaasna, Eliyaaqiim ayaa boqor laga dhigay, magaciisiina waxaa loo beddelay Yehoyaaqiim, oo micnihiisu yahay “Ilaah baa kici doona”. Yehoyaaqiim waxaa ka dambeeyey wiilkiisii Yehoyaakiin, kaas oo Qorniinka ku leh saddex magac.

Magaca Yehooyaaakiin macnihiisu waa “Rabbigu wuu taagi doonaa oo adkayn doonaa.” Isagu wuxuu ahaa wiilkii Yehooyaaqiim, wuxuuna calaamad u yahay imaatinka malaa’igta labaad guga 1844, sida Ilaah “u taagay oo u adkeeyey” geeska cusub ee runta ah ee Protestanka ah. Farriintii malaa’igta labaad waxaa xoog siiyey farriintii Qaylada Saqda Dhexe, Jeqonyaah iyo Koniyaahna macnahoodu waa “Ilaah wuu adkayn doonaa.” Saddexda magac, oo mid kastaa leeyahay isla macnahaas, waxay metelaan ku biiridda Qaylada Saqda Dhexe iyo farriinta malaa’igta labaad. Daadinta ugu dambaysa ee Ruuxa Quduuska ah inta lagu jiro Qaylada Weyn ayaa ah xilliga ay shaabadaysmaan boqol iyo afar iyo afartan kunka. Shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kunka waxaa lagu sii muujiyey Qayladii Saqda Dhexe ee dhaqdhaqaaqii Miller, Yehooyaaakiin, oo sidoo kale loo yaqaan Jeqonyaah iyo Koniyaahna, waa astaan shaabadaynta.

Sidaan u noolahay, ayaa Rabbigu leeyahay, in kastoo Koniyaah ina Yehooyaaqiim oo boqorkii Yahuudah ahaa uu yahay faraantiga shaabadda ee gacantayda midig, haddana halkaas ayaan kaa siibi lahaa; oo waxaan kugu ridi doonaa gacanta kuwa naftaada doonaya, iyo gacanta kuwa wejigooda aad ka baqaysid, taas oo ah gacanta Nebukhadreesar oo ah boqorka Baabuloon, iyo gacanta reer Kaldayiin. Oo waxaan ku tuuri doonaa adiga iyo hooyadaa ku dhashay dal kale oo aydaan ku dhalan; halkaasaadna ku dhiman doontaan. Laakiinse dalka ay u hanqal taagayaan inay ku soo noqdaan, halkaas kuma ay soo noqon doonaan. Ninkan Koniyaah ma sanam la quudhsado oo jajaban baa? ma weel aan lagu farxin baa? bal maxaa isaga iyo farcankiisaba loo turay, oo loogu xooray dal aanay garanayn? Dhulkow, dhulkow, dhulkow, bal maqal erayga Rabbiga. Yeremyaah 22:24–29.

Yehooyaakiin, Yekonyaah, iyo Koniyaah waxay astaan u yihiin wakhtiga shaabadaynta, marka malaa'igta labaad ay ku biirto farriinta Qaylada Habeenbadhka. Isagu wuxuu matalaa wakhtiga shaabadaynta ee nacasyada. Boqorka sharka leh wuxuu matalaa kuwa ah bikradaha nacasyada ah ee La'odikiya, kuwaas oo wakhtiga shaabadaynta loo qoondeeyey inay helaan calaamadda bahalka, maadaama weligood afka Rabbiga laga tufayo.

Shaabadda ku taal gacanta midig ee Ilaah waa shaabaddiisa, oo kuwa afka Rabbiga laga tufayo intii lagu jiray shaabadeynta boqol iyo afar iyo afartan kun waxaa loo barbardhigayaa Serubaabel, ninkii gacanta ku hayay miisaankii xarigga lahaa ee “toddobada jeer.”

La hadal Serubaabel, taliyaha Yahuudah, adigoo leh, Anigu waxaan gariirin doonaa samooyinka iyo dhulka; oo waxaan afgembiyi doonaa carshiga boqortooyoyinka, oo waxaan baabbi'in doonaa xoogga boqortooyoyinka quruumaha; oo waxaan afgembiyi doonaa gaadhifardoodka iyo kuwa fuushanba; oo fardaha iyo kuwa saaranuba way soo dhici doonaan, midkood kastaaba seefta walaalkiis. Maalintaas, ayaa Rabbiga ciidammadu leeyahay, ayaan ku qaadan doonaa, Serubaabelow, addoonkaygiyow, ina She'altii'eel, ayaa Rabbigu leeyahay, oo waxaan kaa dhigi doonaa sidii faraanti shaabad ah; waayo, waan ku doortay, ayaa Rabbiga ciidammadu leeyahay. Xaggay 2:21–23.

“Dhagaxa turunturoodka” oo ah “todobada jeer” waa “xadhigga cabbiraadda” ee ku jira gacanta Serubaabel, waxaana isaga loo metelayaa inuu yahay “shaabaddii” Ilaah u adeegsado inuu ku shaabadeeyo boqol iyo afar iyo afartan kun. Shaabadda, ama “calaamadda,” waxaa la saaraa kuwa “taaha oo ooya” karaahiyooyinka lagu sameeyo Yerusaaalem aawadood. Taahidda iyo oohintu waxay aqoonsanayaan waayo-aragnimada kuwa la shaabadeeyey, taahidda iyo oohintuna waa astaanta jawaabtooda gudaha ah ee ku wajahan dawada “todobada jeer.” Waa qirasho dembiyadooda iyo dembiyada awowayaashoodba. Waa qirasho ay ku aqoonsanayaan inayan Ilaah la soconayn iyo in Ilaahna uusan iyaga la soconayn tan iyo niyad-jabkii Luulyo 18, 2020. Waa imtixaankii lagu dhacay 1863, intii lagu jiray muddadii uu Philadelphia uga gudbayay La'odikiya. Waxay tusaale u ahayd muddada markii kuwa uu matalo Coniah weligood loogu dhisay bikrado nacasnimo leh oo La'odikiyaan ah, halka kuwa uu matalo Serubaabel weligood loogu dhisay bikrado xigmad leh oo Filadelfiyaan ah.

Yehooyaakiin waxaa ku xigay Sidqiyaah, oo ahaa kii ugu dambeeyey toddobadii boqor. Sida Manaseh u metelayey 1798, iyo “wakhtiga dhammaadka,” Sidqiyaahna waa inuu metelaa

Oktoobar 22, 1844, goortaa oo waxyigu “hadli doono, oo uusan been sheegi doonin”. Sidqiyaah waa magac ka samaysan isku-darka laba eray oo Cibraani ah. Erayga kowaad waa “Yehowah”, waxaana lagu daray erayga ku tarjumay Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda afar iyo tobnaad, sida “la nadiifiyey.” Sidqiyaah macnihiisu waa nadiifinta macbudka Ilaah, taas oo bilaabatay Oktoobar 22, 1844.

Toddobadii boqor ee ugu dambaysay ee Yahuudah waxay metelaan taariikhda isa soo taraysa ee laga bilaabo 1798 ilaa Oktoobar 22, 1844. Yehooyaaqiim waa astaanta Agoosto 11, 1840, taas oo iyaduna metelaysa Sebtembar 11, 2001. Isagu waa astaanta xoojintii farriinta malaa’igta kowaad, waxaana lagu soo bandhigay aayadda kowaad ee cutubka koowaad ee Daanyeel. Sidaas darteed, dejinta iyo macnaha guud ee cutubka koowaad ee Daanyeel waa xoojinta farriinta malaa’igta kowaad, sida lagu metelay cutubka tobnaad ee Muujintii. Muujintii cutubka tobnaad Masiixu wuxuu ku soo degay isagoo gacantiisa ku sita kitaab yar oo Yooxanaa lagu amray inuu cuno. Tani waa sababta imtixaanka ugu horreeya ee kitaabka Daanyeel uu ula xidhiidho cunid.

Waxaan mawduucyadan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

Oo wuxuu igu yidhi, Wiilka Aadanow, calooshaada cun, oo uurkaagana ka buuxi kitaabkan duudduuban ee aan ku siinayo. Markaasaan cunay; afkaygana wuxuu ugu macaanaa sida malab oo kale. Yexesqeel 3:3.